

AYASOFYA HARABESİ HAKKINDA KISA RAPOR

AZİZ ALBEK

Arkeolog

Ankara Ziraat Fakültesi asistanlarından Hüseyin Şahinkaya ve eşi Rezan Şahinkaya'nın 1953 yazında yapmış oldukları bir gezi sırasında Alanya ile Gündoğmuş arasında rasladıkları Ayasofya harabesi hakkında Türk Tarih Kurumu'na vermiş oldukları rapor üzerine, Profesör A. M. Mansel buranın tetkiki ile beni vazifelendirdiler.

Ayasofya harabesi Gündoğmuş ile Alanya arasındaki Susuz dağının batı eteğinde denizden 1500m. yükseklikte bulunmaktadır. Kuzeyi gayat dik yamaçlı Balkan tepesi Kandilcik ve Hisariçi tepeleri ile kapanmaktadır. Kalıntılar toplu bir halde Hisariçi tepesinin doğu güneyindeki kayalarla çevrilidir. Res. (1) Kroki. (2) Vâdiye doğu batı istikamatinden girdiğimizde görülen ilk kalıntı, Balkan tepesi önünde, poligonal taşlarla örülü, dörtgen şeklinde bir bina temelidir Res. (3).

Kandilcik tepesi önünde kayalar içine oyulmuş üstleri açık odalar bulunmaktadır. Harabeyi gezdikten sonra bunların taşocakları olduğu anlaşılmıştır. Kandilcik tepesinin güneye bakan yamacının vâdiye yakın bir yerinde, bir yan duvarı ve kapı söve taşları ayakta duran bir bina kalıntısı mevcuttur. Yan duvarı fundalıklar içerisinde uzanmaktadır. Ve uzun bir yapı karakteri gösterir Res. (4).

Daha batıda Kandilcik boynunda büyük blok taşlardan yapılmış ve bir ucu yuvarlak bir plan gösteren bir duvar bulunmaktadır. Bu belki bir kapı veya sur duvarı olabilir Res. (5-6).

HS1 ve HS tepelerine doğru yürüdüğümüzde, ilk göze çarpan şey güney batıda Hisar içi tepesi ve H kayalıkları arasındaki çukur bir alanda toplanmış olan bina kalıntılarıdır Res. (7).

Bu kısmın izahını daha sonraya bırakıyoruz. HS tepesi üzerinde şu kalıntılar bulunmaktadır: Hellenistik bir duvar, bunun üstündeki düzlükte mimarî parçalar, sütunlar ve sütun kaideleri. Res.(8, 9, 10, 11)

* AYASOFYA, Türkiye Cumhuriyeti Haritalarında AYASOFİ mahal ismi olarak geçmektedir. (Gündoğmuş Kazasına dahildir.)

R. Kiepert'de harabe işaret edilmemiştir.

HSı tepesi üstünde ise kayaya oyulmuş niş ve duvarlar vardır. HS tepesi üzerinden batıya doğru inen tatlı meyil takip edildiğinde bir çok bina kalıntılarına, ve yuvarlak bir binaya raslanılmaktadır. Burası yuvarlak, moloz bir duvardan ibarettir. Res.(12) Bu yapının önünde fundalıklar içinde uzun lento taşları görülmüştür. Yukarıda bahsettiğimiz düzlüğe indiğimizde antik bir kuyu ve yanyana iki kitabe taşı görülmektedir Res. (13).

Kitabenin ancak bir tanesi üzerindeki yazı kısmen tesbit edilebilmiştir. (*)

ἡ βουγῆ καὶ ὁ δῆ Νεομος ἐ-
 τείμησεν Ἀὐρήσιον
 Πολεμῶν:αὐδὸν Ὀβ[ρ]ι-
 [μο]νέον· τὸν δὲ ἀν-
 [δρῆ]ν τα ἀνέστησεν
 [Ἀὐρήσιος Ὀβριμιανὸς
 [- - - -] νέος ὁ πα-
 [τήρ φ]ιλοσοφίας
 [ἔ]νεκε[ν]

Senato ve halk genç Aurelios Polemiamos Obrimos'u tebci etti. Babası Obrimos. . . .nos'un oğlu Aurelios muhabbeti yüzünden heykelini dikti.

Alan ortasında agora şeklini andıran dört köşe bir yer bulunmaktadır. Muhtemelen ağıl için yapılmış olan şimdiki duvarları toplama mimari parçalardan müteşekkildir. Bunun antik bir temel üzerinde kurulmuş olabileceği derhal hatıra gelmektedir Res. (14). Duvarın güney kısmında yarısı toprak içinde bir kitabe taşı bulunmaktadır Res.15). Biraz daha üst tarafta hıristiyanlık devrine ait mimari bir parça vardır Res. (16).

Krokide noktalarla gösterilmiş olan agora duvarının hemen güneyinde KM ile gösterilen küçük mabet bulunmaktadır. Mâbedin sella duvarlarının bir kısmı ile pronaos'ın bir kısmı ayakta. Mevcut kısımlardan mâbedin plânının Templum in antis tipinden olduğunu söyleyebiliriz. Mabetin pronaos'u batı yönündedir. Dar tarafı takriben, 6, 60 m. uzun tarafı ise II, 27 m. kadardır. Alçak bir podium dan sonra hafif bir silme üstünden, muntazam blok taşlarla tek sıralı bir sella duvarı yükselmektedir. Mabetin pronaos'unda bulunması icap eden sütunlara ve diğer kısımlarına ait mimari parçalara raslanmamıştır. Res. (17, 18, 19, 20, 21, 22.)

* Kitabeler Mr. Bean tarafından çözülmüştür.

Hemen hemen küçük mâbedin aksında, 70-80 metre batıda hafif bir yükseklik üstünde bulunan büyük mâbede BM giderken yol üstünde (Res. 23, 24) görülen mimari parçalara tesadüf edilmiştir. Büyük mâbet yüksekçe bir podium üstünde bulunmaktadır. Doğuda dar bir pronaos'u vardır. Bunun iki yan duvarı ve kuzey sella duvarının podium üstündeki kısmı mevcuttur. Batı ante duvarı iyon başlığı ve üç küçük kademeli arşitravına kadar ayakta durmaktadır. Yapı kroki-deki prostilos tipini gösterir. Res (25) Yapıya ait diğer mimari parçalar iç avluda ve kenarlarda bulunmaktadır. Düz ve yivli sütunlar dantiküllü saçaklık parçaları kavisli arşitravlar yapının üst kısmının değişik bir tarzda olduğunu düşündürür. Res (26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41).

Mâbetle Hisariçi tepesi arasında bir çok bina kalıntıları ve büyük blok taşlardan yapılmış duvarlar tabii kayalarla birleştirilmiştir. (Res. 42, 43-44).

Kayaya oyulmuş bir merdivenden Hisariçi tepesinin güney-batısındaki vâdiye inilmektedir. (Res. 45, 46) Burası antik şehrin nekropolünü teşkil eder. Merdivenin bitimi vâdinin en dar yerine rastlar. Merdivenin karşı yamacındaki kaya blokuna işlenmiş olan kaya mezarına takriben onbeş basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Kayanın sathı düzeltilmiş alt kısmına küçük bir kapı ile girilen mezar odası oyulmuştur. Kapının üstünde iki yandaki konsollarda kartala benzeyen figürler bulunmaktadır. Mezar âbidesinin en üstünde içerlek burç şeklinde bir kısım mevcuttur. Res. (47, 48, 49).

Nekropol'ün bundan sonraki kısmı batıya doğru genişliyen vâdi üzerindedir. Ve yüksekçe kaideler üzerinde oturtulmuş lâhitler bulunmaktadır. Çoğu devrilmiş, kapakları kırılmıştır. Bazılarının sanduka kısmında meduz başı vardır. Res. (50, 51, 52, 53).

Nekropol'de bulunan bir lâhit parçasındaki kitabenin bir kısmı tesbit edilmiştir.

ΑΛΕ ΑΝΔΡΟΣΟ . . . ΡΙΠΟΥΔ)ΙΣΚΑΙ
ΤΟΙΣΕΟΕΔΥΤ

Obrimos'un oğlu

Obrimos'un oğlu

'Αλέ[ξ]ανδρος 'Ο[β]ρίηον δε[ς] (?) καὶ . . .

Alexandros ve

τοῦ ἐθου[οῦ] ??

Nekropolü de inceledikten sonra Ayasofya harabesinin büyük bir kısmını tamamlamış oluyoruz.

Yukarıda bahsettiğimiz Ayasofya harabesi, Batı Kilikya ile Doğu Pisidia arasında bulunmaktadır. Küçük bir dağ şehridir. Kalıntılardan anlaşıldığına göre Hellenistik, Roma ve Hıristiyanlık devirlerini ihtiva etmektedir.